

om ons jong geslacht wel te fundeeren in de kennis van Gods Woord en de leer der kerk! Zoo krijgen wij later mannen en vrouwen van overtuiging; dan kan de predikant meer geven dan alleen melk voor de kinderen. Zulk een geslacht zal de prediking kunnen verstaan. Zoo gaan wij in de lijn van eene godgeleerdheid, waardoor de kerk in vorige eeuwen veroveringen heeft gemaakt. Dan volgen wij het program der groote Hervormers!

Mijn tweede mededeeling zegt nog meer! We hebben met wat ik zoo even weergaf niet te doen met de waardschatting van enkelen, van een groep in de Reformed, inzake de catechisatie. Intendeel het kort verslag van de jongste Synode in „De Hope”, toont ons, dat de Kerk in haar geheel deze zienswijze is toegedaan.

Ik lees daar: een voorslag van de Partic. Synode van Iowa, de aandacht der Synode vestigende op de gestadige en zekere vermindering van het getal catechisanten als vergeleken met het getal Sabbath-School-scholieren in onze gezindte, verzoekt de Generale Synode om, indien mogelijk, deze zaak te herstellen.

De Commissie van advies deelt mede, dat zij volkomen sympathiseert met de Part. Synode van Iowa en erkent den jammerlijken keer, waarop de aandacht wordt gevestigd. Zij zegt dan: wij gelooven beslist, dat de Sabbath-School de plaats van de catechisatie kan noch mag innemen; wij gelooven, dat de Sabbath-School zelfs niet mag worden verondersteld het catechetisch onderwijs aan te vullen; maar, dat de catechisatieklas toegelaten moet worden te blinken met hare distinctieve, onvergelykelijke en onafhankelijke glorie, als in de dagen der vaderen. De commissie wijst dan de leeraren op hun beroepsbrief, waarin van hen verlangd wordt: „ook om de jeugd te stichten door catechetisch onderwijs”. Ik acht dit eene goede tijding en een goede tijding uit een ver land is als koud water op eene vermoeide ziel!

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Autonomie.

Op de vergadering van de „Vereeniging tot versterking van den invloed van het Ethisch Beginsel (inzonderheid in de Ned. Herv. Kerk)”— een langademige naam voor een vereeniging, zelfs voor initialen te lang. Of wat dunkt u van V. T. V. V. D. I. V. H. E. B. I. L. D. N. H. K? — sprak prof. de Sopper van Groningen over bovenstaand onderwerp.

Elders in ons blad komen we er op terug.

In het artikel zelf wordt het woord verklaard. Wij kunnen het verslag van dit referaat dus zoo aan onze lezers voorleggen. Het is ontleend aan de „N. R. Ct.”:

Prof. dr A. J. de Sopper sprak daarna over Autonomie. Er zijn tijden, zei spr., waarin het geestesleven zich bevindt in 'n toestand van betrekkelijke consolidatie. De gereedstaande levensnormen worden als iets vanzelfsprekends aanvaard. De waarheid der

traditionele antwoorden op de levensvragen is evident. Er is een aanzienlijk geestelijk kapitaal, dat overerft van het eene geslacht op het andere. Men gaat met naieve, onreflecteerde zekerheid zijn weg. Er zijn ook periodes, die precies het omgekeerde aspect bieden. Dat is het geval met de onze. Laatste instantie in alle dingen is het individuele oordeel. Wat we het minst kunnen verdragen, is dat anderen ons de wet stellen: heteronomie. Wat wij boven alles opoischen is zelfbeschikking: recht: autonomie.

Zoo is de situatie. Hoe is onze houding er tegenover? Voorop sta: we mogen den behoeften ontwikkelingsgang in geen geval forceeren of kunstmatig twijfel verwekken en de menschen ontdijgen moeten in kwesties, waarvoor zij niet rijp zijn. Evenmin als we dit proces mogen forceeren, kunnen wij het terugdringen. Wat wij met reactie bereiken is een nog feller reactie op de reactie. Het individu zelf, dat zich eenmaal aan de heteronomie ontworsteld heeft, kan nooit meer op dit standpunt terugkeeren. Wij staan hier voor een onomkeerbaar proces. De terugweg is afgesneden.

We kunnen dit proces niet terugdringen. Spr. voegt er met nadruk op aan toe: we mogen het ook niet willen terugdringen. Het brengt ons op een noodzakelijk doorangspunt. Van hier gaat de weg naar hooger leven of naar den geestelijken dood. Als de heteronomie verstoord is, moeten we voortgaan tot anomie of tot waarachtige autonomie.

De anomie wordt vaak ten onrechte gesterd met den naam van autonomie. Deze valsche autonomie wil dan zeggen, dat de mensch zich aan geen nomos (wet) hoegenaamd, wenscht te onderwerpen en zich tot ideaal stelt zijn natuur uit te leven. Vivre sa vie is de leus van Nietzsche en Bonnot, van den aristocraten en de apache. Hierin vinden ook de aestheten en de revolutionaire proletariër elkaar. Van „behooren” moeten zij niets hebben. De eene richting of partij geeft de schuld voor dien onbehoorlijken toestand aan de andere. Laastelijk is het weer de democratie, die het gedaan heeft. Alsof de fonten, met veel bombarie aan de arbeidende Klasse verweten niet evenzeer bij de bezittende en ontwikkelde te vinden waren. En menigen, die er nu het hardst op scheldt, heeft jarenlang aanschouwelijk onderwijs in bolsjewisme gegeven. Wat onze tijd te zien geeft, is eenvoudig: het naturalisme van theorie der enkele tot levenshouding der velen geworden. En dat is de ondergang der cultuur. Voorts is het pure waanzin van een jarenlang aankweeken van zelfzucht en prikkel van de bestiale instincten van haat en wrak als resultaat te wachten zelfzucht, gemeenschapszin en broederschap. Er is een epidemische narcose van het geweten, die ons niet in een betere maatschappij maar in het oerwoud zal brengen. De wilde rit op de losgelaten instincten is een course à la mort. Dit is de ware reactie, de eigenlijke terugweg: meedoogenlooze autoomie van den sterker. Wil men dit niet, dan blijft alleen over te sturen in de richting van de ware autonomie.

Deze is autonomie. Dat wil in de eerste plaats zeggen: geen heteronomie. Ik kan — aldus spr. — met geen mogelijkheid meer het recht van een ander erkennen om te decreteren wat voor mij als waar, goed, schoon, heilig, zal gelden. Ik kan daarbij geen uitzonderingen maken, noch voor de kerk, noch voor den bijbel, noch voor een excerpt of een bloemlezing daaruit. Voor mijn wetenschappelijke, ethisch, juridisch, aesthetisch, religieus geweten eisch ik het laatste woord op. Ik weet heel goed dat we het zonder historische geworden verhoudingen, toestanden, instellingen, niet stellen kunnen, maar dat is voor mij allerniester een reden om

op te lappen, te krummen, te pleisteren, dat toch uiteenvalt. En ik heb daarbij volstrekt niet het gevoel dat ik iets onbehoorlijks doe. Ik zou nu juist in hooge mate schuldig gevoelen als ik het omgekeerde deed. En ik beschouw het als een eisch van waarachtigheid daar onduidelijkheid vooruit te komen.

De ware autonomie is echter evenmin anomie als heteronomie. Zij erkent de algemeene en noodzakelijke geldigheid van waarden. Wij maken de normen niet, maar vinden ze. En onze roeping is niet onze gegeven natuur uit te leven, maar ze te adelen in geboortzaamheid aan de normen, die we gevonden hebben.

Maar lijkt dit nu weer niet volkomen op heteronomie? Is die z.g. autonomie niet een innerlijke tegenstrijdigheid? Inderdaad. Tenzij er een autoriteit gevonden kan worden, waaraan de individuen zich vrijwillig onderwerpen, omdat ze innerlijk haar geldigheid affirmeerden. De ware autonomie is de synthese van twee eenzijdigheden. Haar ideaal is niet, dat een ander (heteria) den mensch de wet (nomos) stelt, ook niet dat hij zelf (autos) zich de wet stelt, maar dat hij gehoorzaamt aan een nomos, die hij zelf (autos) in zijn diepste wezen als geldig erkent. En dat is alleen mogelijk, wanneer de mensch op de hogere wereld aangelegd, of mee verwaat is.

Wie dit standpunt inneemt geraakt nog al eens in de positie van iemand, die tusschen twee stoelen komt te zitten. Allen, die aan heteronomie vasthouden, zien in hem het groote gevaar, een verkapt anarchist, veel gevaarlijker dan een openlijken. Tegenover hem past enkel de meest principieele antithese. En zij hebben gelijk. Wie autonomie wil, kan dat niet „gematigd” of gedeeltelijk willen. En wie autonomie niet wil, gevoert elders in 't geheel geen voet aan, want men weet wel waar men begint, maar niet waar men eindigt. Doch ook bij hen, voor wie, après tout, alle nomos een nomos van een heteria is, is hij niet gezien. Ze vinden, dat hij met al zijn vrije allures, als het er op aankomt, toch maar hardnekkig vasthoudt, wat zij juist willen laten varen. En ook dat is volkomen juist: den heteronomen is hij te anomalistisch en den anomalisten te heteronommistisch.

Wie in waarheid autonoom wil leven, zal dus zijn eigen weg moeten zoeken. Hij wende zich tot Jezus. In het levend contact met Hem wordt de ware autonomie realiseerbaar. Daarin leert de mensch een norm kennen, die elke andere ver overtreft, die tegen zijn gegeven natuur volkomen indruischt, en zijn kracht volstrekt te boven gaat, en waarvan hij toch het recht zoo sterk mogelijk in zijn diepste wezen erkent. Het woord zonde krijgt voor hem zijn vollen inhoud. De norm wordt beseft als wil van God. De autonomie wordt theonomie. Maar deze theonomie is allerniester heteronomie. Juist in het verkeer met Jezus, in wien God zegt: niets menschelijks is mij vreemd, krijgen wij de vaste overtuiging, dat wij van Gods geslacht zijn, naar Zijn beeld en gelijkenis geschapen. De theos, aan wien we ons onderwerpen, is voor ons geen heteria en daarom is onderwerping aan hem de ware autonomie. Deze norm geeft ons zelve de kracht tot hare vervulling. Liefde, de liefde van Christus, is de vervulling der wet. Theonomie is Christonomie. En tevens zijn wij van deze liefde het voorwerp. En terwijl wij zoo, in Zijn kracht, Zijn wil gehoorzamen, ons zelf verloochenen, ons kruis opnemen, komen we tot de ontdekking, dat niets zoo zeer in overeenstemming is met de behoeften van ons diepste wezen, dat wij eerst door die gehoorzaamheid van elken vreemden band bevrijd worden en in ware autonomie, in ware vrijheid in de vrijheid, waarmee Christus ons vrijgemaakt

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

V.

5. De velden wit tot den oogst, maar de arbeiders weinigen. De Vereeniging: Christelijke Stemmen. Hoofdredacteur: O. G. Heldring. Deel XXII. 1868.

Dit opstel, dat in de Volledige Lijst der boeken en geschriften van Dr A. Kuyper ontbreekt, handelt over de schaarschte van predikanten.

Om in dien predikanten nood te voorzien, was reeds in 1855 onder Dr J. W. Felix in Friesland de Zaak des Heeren opgericht. De Predikantenvereeniging riep Kerkhulp in het leven, waarvoor Dr F. P. L. C. van Lingen het initiatief nam. Hij stichtte in 1867 het Gymnasium te Zetten. Reeds in 1865 schreef hij, Christelijke Stemmen, XIX, blz. 484, „Alleen door vermeerdering van predikanten kan kerkherstel plaats hebben, en daarom dank ik God, die mij riep, om daartoe te arbeiden.” Ook richtte Dr J. van Dijk Men. te Dordrecht in 1867 de Vereeniging tot bevordering van Inwendige Zending op, bedoelende opleiding van jongelingen tot predikanten.

Nu de invoering van art. 23 het stemrecht aan de gemeente gaf, werd de behoefte aan geloovige leeraars nog sterker gevoeld. Zie het artikel van Dr Ph. J. Hoedemaker, De Nood der Kerk, Christelijke Stemmen, XXII, blz. 374.

Ook de emeritus predikant van Zetten, Dr O. G. Heldring, besprak den predikanten nood, Christelijke Stemmen, XXII, blz. 231—235. Op de vraag: Waarmede kan de Hervormde Kerk in onzen tijd het meest geholpen worden? gaf hij eenvoudig ten antwoord: Met goede predikanten.

In het volgende nummer nu van meergemeld tijdschrift, blz. 289—299, vinden we het hierboven genoemde artikel van Dr Kuyper, getiteld: Beesd,

12 October 1867. Hij sluit zich aan bij het opstel van Dr Heldring, waarvan hij den diep weemoedigen toon aldus omschrijft: „Een verontrustende schaarschte van jongelingen, die zich aan de Evangeliebediening wilden, juist op een oogenblik, dat de vraag naar Evangelieverkondiging toeneemt, — vreugde in 'hart bij een blik op het ontwakend geloofsleven der gemeente, maar tegelijk een niet te onderdrukken smartgevoel bij het steeds minderen van het aantal dergenen, die bereid zijn dat geloofsleven te voeden en te leiden.”

Dr Kuyper noemt dit kleine stukje van Dr Heldring niet maar de vluchtige uiting van een voorbijgaande gedachte, maar veelmeer een manifest aan de kerk, dat wel met afzonderlijken letterdruk vooraan in het Octobernummer had mogen staan, en ook buiten het Tijdschrift de „Vereeniging” om, als vliegend bladeke en dagblad-artikel in alle richtingen had mogen verspreid worden. „Het is een diep diep ingrijpende levensvraag, die met noodlottigen drang welhaast voor onze kerk aan de orde komen zullen, die hij als trouwe schutspatroon nog bijtijds aan de orde stelt, nog eer ze ons onverhoeds zeer ongelegen verrassen komt.”

In dit opstel wijst Dr Kuyper dan allereerst op den tegenstand tegen de Evangeliebediening, die zich bij toeneming openbaart in die kringen, waar de moderne levensrichting de christelijke heeft verdronken. Uit de geschiedenis der kerk, „die goede leermeesteres”, toont hij dan verder aan, dat de breede schare van dienaren der kerk noodwendig moet indruppen, zodra de tijdgeest zich tegen de kerk keert en elke andere betrekking aantrekkelijker doet schijnen dan de dienst bij haar altaren. Maar met de geschiedenis der kerk voor oogen neemt de schrijver toch ook juist uit de inzinking, waaraan de Kerk thans ten prooi is, een krachtiger opwaken ten leven voor de toekomst te mogen profeteeren. „Ja, wie gelooft aan de rythmische werking des H. G., die ziet in die toekomst de dagen reeds komen, waarin de kerk van Christus

weer een hoogtepunt op haar levensweg bereiken en een nieuwe periode van rijken bloei en schitterenden luister zich voor haar leeraarstand openen zal. Maar dan ook, evenals de mannen der hervorming, onzen plicht beseft om te handelen. Natuurlijk, niet allen kunnen op de voorposten staan, om zelve, met eigen oog, de gevaren die opkomen, te ontdekken, en daarom is het goed, dat mannen als onze Heldring waarschuwen! Maar door mannen, die op haar vertrouwen aanspraak hebben, eenmaal gewaarschuwd, is het dan ook aan de gemeente om te toonen, wat warmtegraad het leven in haar bereikt heeft. Moge de toekomst een getuigenis voor haar zijn, — een getuigenis niet enkel blinkend in het goud en zilver dat geofferd wordt, — maar sprekende vooral in die jongelingen en mannen, die ze uit haar midden verwekt om de bediening des Heeren te aanvaarden! Het zou ongepast zijn, nu reeds voortuit te loopen op de wijze, waarop de mannen, die zich den nood der kerk in dit opzicht aantrekken, hun gedachten zullen verwezenlijken. Maar om der kerk wille, zij toch de wensch veroorlooft, dat ernst en vrome zij ook bij deze uiting van het leven der gemeente den toon zullen aangeven, en dat men, geleid door den Heiligen Geest, een geslacht van Evangeliedienaars kweekt, dat niet de waarheid in koude afgetrokkenheid verkondigt, maar ze in het eigen hart opneemt, om ze uit het eigen gemoed en op den kansel, en in geschriften en in het leven te reproduceren met die warmte en frisheid, die anderhart van zelf voor haar openen moet.”

Het perspectief, dat de schrijver hier opent, is in verband met zijn later levenswerk, inderdaad verrassend. Zette hij in de brochure: „Wat moeten wij doen?” den eersten stap op den weg, die in 1886 tot de Doleantie zou leiden, met dit opstel uit 1867 zet hij de eerste spade in den grond voor de stichting van een Gereformeerde Hoogeschool, zooals die in 1880 in de Vrije Universiteit zou verrijzen.